

УДК 37.025

ДОСВІД РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ КРАЇН ЄВРОСОЮЗУ НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬЩІ У ПРОФІЛАКТИЦІ СНІДУ, НАРКОМАНІЇ ТА АЛКОГОЛІЗМУ

Юрій Павлов, кандидат психологічних наук, Інститут професійно-технічної освіти НАПН України

Павлов Ю.О. Досвід релігійних організацій країн Євросоюзу на прикладі Польщі у профілактиці СНІД, наркоманії та алкоголізму / Ю.О. Павлов // Порівняльна професійна педагогіка №2 (4), 2012 : наук. журнал / голов. ред. Н.М. Біднюк. – К.-Хмельницький : ХНУ, 2012. - С.51 – 58

Анотація. У статті наголошується на тому, що релігійні організації та структури Польщі здійснюють системну роботу із наркозалежними, алкогольозалежними, носіями ВІЛ/СНІДу індивідуально, у вигляді групі форми профілактичної роботи, співпрацюючи із родинами, державними, приватними організаціями і структурами в контексті реалізації відповідних профілактичних державних програм та програм Євросоюзу. Ефективними формами профілактичної роботи релігійних структур із молоддю щодо здорового способу життя є: опікунсько-виховна, реабілітаційна та підготовча діяльність. Організація первинної профілактики доцільно здійснювати із застосуванням різноманітних виховних програм, спрямованих на виховання християнських, моральної чистоти і цнотливості, подружньої вірності і відповідальності; відновлення сімейних традицій; формування резистентності до шкідливих пристрастей - наркотиків, алкоголю, до ранніх позашлюбних статевих зносин і ін. Профілактична виховна робота релігійних організацій і структур має передбачати тісну співпрацю із навчальними закладами, державними і приватними організаціями та закладами праці за участю родини,

медиків та педагогів.

Ключові слова: молодь, релігійні організації, наркозалежність, алкогольна залежність, ВІЛ-інфекція, профілактична робота, форми профілактичної роботи.

ОПЫТ РЕЛИГИОЗНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ СТРАН ЕВРОСОЮЗА НА ПРИМЕРЕ ПОЛЬШИ В ПРОФИЛАКТИКЕ СПИДА, НАРКОМАНИИ И АЛКОГОЛИЗМА

Юрий Павлов, кандидат психологических наук, Институт профессионально-технического образования НАПН Украины

Аннотация. В статье отмечается на том, что религиозные организации и структуры Польши осуществляют системную работу с наркозависимыми, алкогольнозависимыми носителями ВИЧ/СПИДА индивидуально, в виде групповой формы профилактической работы, сотрудничая с семьями, государственными и частными организациями и структурами в контексте реализации соответствующих профилактических программ Евросоюза. Эффективными формами профилактической работы религиозных структур с молодежью относительно здорового образа жизни являются: опекуноско-воспитательная, реабилитационная и подготовительная деятельность. Организацию первичной профилактики целесообразно осуществлять с применением разнообразных воспитательных программ, направленных на воспитание христианских ценностей, моральной чистоты и целомудрия, супружеской верности и ответственности; возобновление семейных традиций; формирование резистентности к вредным страстям - наркотикам, алкоголю, к ранним внебрачным половым сношениям и др. Профилактическая воспитательная работа религиозных организаций и структур должна предусматривать тесное сотрудничество с учебными заведениями, государственными и частными организациями и учреждениями труда с участием семьи, медиков и педагогов.

Ключевые слова: молодежь, Религиозные организации, наркозависимость, алкогольная зависимость, Вич-инфекция, профилактическая работа, формы профилактической работы

EXPERIENCE OF RELIGIOUS ORGANIZATIONS OF THE EUROPEAN UNION AS FOR PREVENTION OF AIDS, DRUG ADDICTION AND ALCOHOLISM IN CASE OF POLAND

Y.Pavlov, Ph.D in Psychology, Institute of Vocational Education and Training of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

Abstract. The article notes that the religious organization and structures of Poland carry out systematic preventive work with drug addicts, people dependent on alcohol, HIV / AIDS people, both individually and in groups, working with families, government, private organizations and institutions in the context of appropriate prevention programs and state of the European Union. Effective form of prevention work with youth religious structures on a healthy lifestyle are: Stewardship and educational, rehabilitation and training activities. Organizing the primary prevention it is advisable to use a variety of educational programs aimed at raising Christianity, moral purity and chastity, fidelity and responsibility, restoration of family traditions, the development of resistance to harmful passions - drugs, alcohol, the early-marital sex and so on. Preventive educational work of religious organizations and institutions should include close collaboration with educational institutions, public and private organizations and institutions work with family physicians and educators.

Keywords: youth, religious organizations, drug addiction, alcohol abuse, HIV infection, prevention activities, forms of preventive work.

Соціально-економічні перетворення в сучасному суспільстві супроводжуються потужними навантаженнями па людський організм, зумовленими як негативними, так і позитивними чинниками. Практично усі верстви населення відчують почуття безпорадності перед негативними, згубними явищами у суспільстві. Особливою загрозою для молодого покоління є ВІЛ-інфекція. За даними статистичних досліджень найвища захворюваність на СНІД, кількість наркоманів та явище алкоголізму найбільш характерно для молоді верстви населення. Загроза життю молодого покоління зумовлює необхідність зосередження уваги всіх тих хто розуміє, що майбутнє світу залежить від молоді, на тому, що єдиним спасінням майбутнього є забезпечення усвідомленої поведінки молоді у сучасному соціальному середовищі. Йдеться перш за все про запобігання хвороби та догляді за хворими. Причому. ефективні дії в обох цих напрямках можливі лише за умови тісної співпраці тоді, коли спільні зусилля всіх державних і не державних громадських та релігійних інституцій та організацій будуються на конструктивному баченні гідності людської особи та її трансцендентного призначення.

Для прискорення реалізації профілактичних програм і програм співробітництва між країнами Євросоюзу, громадянським суспільством,

релігійними і міжнародними організаціями щодо упередження ВІЛ/СНІДУ працюють:

- команди експертів у справах ВІЛ/СНІДУ, - форум представників держав членів ЄС і країн, що є сусідами, який має на меті обмін інформацією та визначення шляхів співробітництва;
- члени форуму громадянського суспільства у справах ВІЛ/СНІДУ - група в якій зосереджені найбільші європейські мережі та позаурядові організації, які надають команді експертів поради, стосовно формування та впровадження політики здорового способу життя населення Європейських країн [9, 10].

Нині, коли епідемія ВІЛ/СНІДУ розвивається стрімкими темпами важливою є участь Православної Церкви у профілактиці ВІЛ/СНІДУ та шкідливих залежностей. Церква покликана через свої соціальні ініціативи і духовний вплив всіляко сприяти припиненню поширення епідемії, а також протистояти моральній деградації суспільства - головній причині такого стрімкого збільшення числа наркозалежних і ВІЛ-інфікованих. Оскільки для православної Церкви це нова сфера діяльності, пов'язана з різними аспектами церковної моралі, літургійної і пастирської практики, то корисним у цьому є вивчення досвіду країн Євросоюзу щодо забезпечення здорового способу життя молоді за участю релігійних організацій, зокрема Польщі. А тому доцільним є вивчення відповідних форм превентивної діяльності Костела, як однієї із найбільш впливових релігій світу по упередженню СНІДУ, наркоманії та алкоголізму, що в свою чергу підтверджує актуальність обраного дослідження.

СНІД, що розвивається з грізною швидкістю, ставить усім подвійний виклик, який в міру свого покликання, прагне побороти Костел. Костел стверджує, що для того щоб превентивна діяльність була гідна людської особи і водночас насправді ефективною, мусимо ставити перед собою дві цілі: надання інформації та виховання відповідальності в зрілості людини. Інформація, що надається у відповідних осередках, мусить бути, перш за все, правдива і повна, вона не повинна лякати ні своєю ірраціональністю, ні подавати, також,

безпідставних надій. Людська гідність вимагає такого виховання, яке б в подальшому сприяло досягненню мудрості. Тільки тоді, коли інформація та виховання вестимуть разом до радісного відкриття про те, що кохання це дар, це духовна цінність, це сенс людського буття, - у підлітків та молоді вистачить сил та розуміння, щоб уникнути життєвих ситуацій, несучих загрозу. Виховання до високого та серйозного розуміння статевої зрілості, підготовка до відповідальності та вірності у коханні - це є головні елементи, що спрямовують до повної особистої зрілості. І навпаки - всілякі превентивні дії, які виникають з егоїстичних розуміннь та суперечливих міркувань, про головні переваги життя - є не лише недозволені, а й протипоказані. Вони не вирішують проблему, а лише кружляють навколо неї без підстав. Тому Костел не тільки рішуче протестує проти деяких негативних надбань людства, але й, перш за все, намагається запропонувати кожному індивідуальний стиль життя повний власного сенсу. Костел переконливо вказує на позитивний ідеал, та висвітлює розуміння моральних цінностей і норм поведінки [8].

Зі слів Папи Бенедикта XVI про проблематику СНІДУ: "Костел робить більше ніж хто-небудь інший. Він надає допомогу людям в профілактичній сфері, в сфері освіти та консалтингу. Ніхто не робить стільки, особливо з питань догляду за хворими на СНІД дітьми, скільки Костел". (У світовому масштабі 25% людей хворих на СНІД, знаходяться під опікою католицької Церкви. У деяких південноафриканських країнах таких, як Лесотто, цей відсоток складає 40%). Конструктивна превентивна діяльність націлена, особливо коли йде мова про молоде покоління, на пошуки нового сенсу життя та радощів, що вимагає самопожертвування ради інших, та водночас, сприяє більшому, в широкому масштабі ангажуванню в питанні догляду за хворими на СНІД. Без перебільшення, не зважаючи на специфіку цієї хвороби, хворі на СНІД, як і всі інші хворі, мають право на відповідний догляд, повагу, розуміння та повну солідарність з боку спільноти. Костел завжди вважав догляд за тими, що страждають за основний елемент своєї місії, закликав до служіння на

новому просторі людського розуміння, наголошуючи на тому, що людина, яка страждає, є «особливо дорогою» [6].

Суттєвою загрозою для молоді є наркозалежність. Факт явища насилля та залежності від одурманюючих засобів серед дітей і молоді, очевидний. Тому у Польщі до боротьби з наркотиками долучаються також і костельні організації. Державне законодавство в останні роки створило умови для роботи Костелу в середовищі наркоманів. Закон про протидію наркоманії від 24 квітня 1997 року передбачає, що в реалізації завдань в області протидії наркоманії можуть брати участь «костели та інші пов'язані з ним установи». Костел в Польщі виконує багато завдань і може зробити багато на користь наркоманів. Профілактична і терапевтична роль костельних організацій сконцентрована особливо на тих особах, які є під загрозою, загублені, відособлені, скорені. Велику допомогу з питань профілактики надають нові католицькі школи та дошкільні заклади, (в яких впроваджено прийняття хрещення) у формуванні моралі дітей з релігійно занедбаних чи розбитих сімей. По всій Польщі піднімаються численні пастирські акції загального та спеціалізованого характеру з питань відношення до молоді залежної від наркоманії та тієї, що під її загрозою. Створено багато комісій з справ тверезості та залежностей (Комісія з справ Тверезості, з справ Непристосованої Молоді) [9].

Іншою формою діяльності Костелу є реабілітаційна та підготовча діяльність. У кожній єпархії, що найменше, декілька ксьондзів займається залежною молоддю. Влаштовують з ними зустрічі. До цієї роботи підключаються також деякі ордени: капуцини, єзуїти та орденські сестри. До планів пастирських програм для префектів і академічних пастирів, молодіжних зібрань, які займаються непристосованою і залежною молоддю, входять: організація підготовок днів зосередженості на говіннях, симпозиумах, районних конференціях. Наркоманія молоді є, між іншим, симптомом кризи сім'ї, занедбання її виховної функції. Звідси така важлива роль духовного спасіння сімей. На зібраннях і при іншій нагоді налагоджується контакт пастирів з батьками та вирішуються основні проблеми виховання дітей. Єпархіальне

духовенство і орденські особи не завжди в змозі бути там, де були б потрібні, тому наступним завданням Костелу є виховання світських аніматорів. Під час спеціальних курсів зацікавленим передаються ґрунтовні знання, наголошуючи на тому, що потреба в наркотику зростає, та спричиняє більшу різноманітність типів залежностей [4, 7].

Початки профілактичної діяльності Костелу сягають семидесятих років, коли вперше з'явилося явище наркоманії. У 1975 році в Люблінському Католицькому Університеті було розпочато дидактичну наукову діяльність в сфері людських залежностей. Вже тоді було зроблено перші спроби заснування осередків і терапевтичних спільнот. Однією з перших терапевтичних спільнот була "Батарей", створена в 1983 році поблизу Ченстохови. У дев'яностих роках профілактична діяльність католицької Церкви набрала широкого розмаху. Фонд «Надія» вводить в дію католицький телефон довіри (Bielsku Białej), відкриває сімейну виховну консультацію, та гурток для залежної молоді «Сімейство» в Глівіце. У рамках профілактичних дій, фонд організовує підготовки та лекції в школах для вчителів і учнів. В Катовицях ks Річард Sieroński веде проповідь для залежної молоді. Також в Катовицях ks. Ковальський Аркадій відкриває дім, в якому розміщено їдальні та надаються консультації для залежних на віл. Під Варшавою ks. Аркадій Новак створює осередки для носіїв вірусу ВІЛ і хворих на СНІД. На Варшавському Bemowie ks. Jacek Swęd створює групу з виховання та профілактики «Michael». У Suwałkach виникає Товариство Служби Залежних. У Вроцлаві під патронатом братів albertystów з'являється осередок для молоді ім. святого Брата Альберта. Відома також діяльність таких груп, як: «Світло і Життя», «Оновлення у Святому Дусі», «Домашній Костел» чи «Рух Тверезості» ім. святого Максиміліана Кобле [7].

На думку С. Сєкієру існує три типи осередків:

- **масовий** (збирає молодь і дорослих, які не декларуючись, ведуть тверезий спосіб життя та співпрацюють з рухом);
- **елітарний** (проголошує абстиненцію не лише від алкоголю, але й від нікотину та наркотиків на все життя);

- **згідно з совістю** (зосереджує модераторів груп, шанувальників, керівників і опікунів, цілком відданих службі визволення від залежностей. Вони також проголошують абстиненцію на все життя) [1].

Важливою формою роботи Костелу, направленою на запобігання наркоманії - є діяльність харизматичних груп. Завданням цих груп - є надання допомоги в особистому розвитку через поглиблене вивчення релігійного життя, що являє собою сенс і мету людського буття та формування відповідних суспільних положень. У багатьох єпархіях у рамках харизматичного руху, в якому численна участь належить молоді, діють групи: «Світло і Життя», «Оновлення у Святому Дусі», «Домашній Костел». Активну діяльність на захист наркоманів і непристосованої молоді впроваджує: ks. A. Szpak, A. Nowak, ks. W. Maćkowiak, ks. прелат J. Szymski та багато інших. В цьому напрямку роботи виникають серйозні труднощі, насамперед, брак розуміння з боку суспільства. Але у багатьох єпархіях ксьондзи співпрацюють з MONARem. У Польщі, згідно ідей святого Яна Павла II, все більш популярною стає діяльність ораторіїв, які займаються всебічним розвитком дітей і молоді із неблагополучних середовищ. Вони надихають їх до подолання труднощів повсякдення, допомагають надолужити проблеми в школі, знайти нових друзів, пізнати свої добрі риси. Ораторій відкритий на протязі семи днів тижня, вихованці приходять туди навчатися. При ораторіях організовані кружки за інтересами, в яких діти можуть розвиватися. Наближеною до ораторіїв формою діяльності (опікунсько-виховною) може бути, супроводжуваний Товариством «Дорога» функціонуючий осередок «Наш Дім». Крім розвитку вміння допомогти самому собі в скрутному становищі, поглибленні знань на тему «механізмів залежностей», тут впроваджується контроль психофізичного розвитку підопічних, та покладається відповідальність за власний розвиток через роботу на користь групи. Кожен в цій групі визнається як єдина та неповторна особистість. Беручи відповідальність на себе, кожен бере, також, відповідальність за долю спільноти, яку всі створюють разом [8,7,6].

Вищезазначені пастирські акції з боку Костелу на допомогу наркоманам являють всього лише узагальнений приклад профілактично-терапевтичної діяльності на цьому полі. Костел планує створити групи анонімних наркоманів, з ти щоби наркомани до періоду лікування знайшли в них допомогу і опору та не повернулися до шкідливих залежностей [7].

Цікавою формою профілактичної роботи з молоддю щодо попередження шкідливих звичок і залежностей є діяльність Руху Піклування про Молодь «Saltrom». «Saltrom» це суспільна організація, що існує з 1981 року, та об'єднує всіх людей доброї волі, що прагнуть активно працювати з молоддю, особливо малопристосованою: з дітьми вулиці, з дітьми, що походять з неблагополучних сімей. Ця організація впроваджує профілактичну діяльність, веде пошук шляхів власного розвитку, підтримує, пропагує діяльність молоді, засновує реабілітаційні, освітні, пастирські осередки особливого піклування. «Saltrom» сягає своїх цілей через:

- входження до середовищ субкультур, що виявилися під загрозою ВІЛ-інфекції, нарко- та алкогольозалежності;
- організацію і введення пунктів SOS, консультаційних пунктів, телефонів довіри, світлиць, зимових і літніх канікулярних заїздів для найбільш вразливих дітей і молоді;
- ведення публіцистичної діяльності, видавничої, лекцій та наукових симпозіумів, конкретної допомоги в організації роботи, та фінансуванні, осередків, що мають найбільшу потребу;
- організацію фахової терапії.

Однією з перших ініціатив «Saltromu» було створення Дому Відкритих Дверей (DOD) по Трояндовій вулиці, 3 в Кракові для залежних та тих, що під загрозою залежності дітей. Тепер прив'язані до DOD близько 700 дітей та молоді з усієї території Кракова і воєводства, додому щоденно повертається близько 100 осіб. З DOD співпрацюють близько 100 вихователів. В представництві працює 4 педагоги, які ведуть телефон довіри, консультації для вихователів, заняття з індивідуальної і групової терапії.

Ефективною формою профілактичної роботи Костела по упередженню шкідливих залежностей є діяльність товариства “Католицький Антинаркотичний Рух” (KARAN). Товариство Католицький Антинаркотичний Рух (KARAN) виникло за ініціативою ксьондза Павла Rosika (pallotyна) в 1987 році в Radomiu. Сфера діяльності організації обіймає дев'ять міст, в т.ч. Варшаву, Ельблонг, Радом, Kalisz, Kielce, Жешув. Метою товариства - є запобігання поширенню залежностей серед дітей та молоді, та сприяння здоровому способу життя. Для них під час канікул створюються світлиці, соціальні табори відпочинку. KARAN займається випуском брошур, листівок, а щоквартально - журналу, присвяченого тематиці наркоманії та СНІДУ. Серед дітей, молоді й вчителів утворюються профілактичні гуртки. Товариство є рухом, що займається освітянською діяльністю та лікуванням залежних осіб. Товариствам надаються аграрні господарства з садами. Пропонується допомога батькам та вчителям, які зіткнулися з проблемою наркоманії дітей. У Radomiu і Жешуві створюється осередок для наркоманів, у Варшаві засновано Центр Особового Розвитку і Центр Кризової Інтервенції. У інших містах відкриваються консультаційні пункти [4, 7].

Таким чином аналізуючи вищевказане ми дійшли висновку, що релігійні організації та структури країн Євросоюзу ведуть системну роботу із носіями вірусу ВІЛ, нарко- та алкогольозалежними щодо профілактики шкідливих для здоров'я звичок і пристрастей, застосовуючи як індивідуальну так і групову форму профілактичної роботи, співпрацюючи із родинами, державними і приватними організаціями і структурами в контексті реалізації відповідних державних програм та програм Євросоюзу. Характерними формами профілактичної роботи релігійних організацій із молоддю щодо здорового способу життя є: опікунсько-виховна, реабілітаційна та підготовча. Організація первинної профілактики здійснюється із застосуванням різноманітних виховних програм, спрямованих на виховання християнських, моральної чистоти і цнотливості, подружньої вірності і відповідальності; відновлення сімейних традицій; формування резистентності до шкідливих

пристрастей - наркотиків, алкоголю, до ранніх позашлюбних статевих зносин і ін. Профілактична виховна робота релігійних організацій і структур здійснюється за умови тісної співпраці із навчальними закладами, державними і приватними організаціями та закладами праці за участю родини, медиків та педагогів.

Вібліографія

1. Cekiera Czesław *Psychoprofilaktyka uzależnień oraz terapia i resocjalizacja osób uzależnionych: metody, programy, modele, ośrodki, zakłady, wspólnoty*. - Wyd. 2. - Lublin : Towarzystwo Naukowe KUL, 1993. - S. 228-231; 240-258.
2. Chrzecijanie wobec AIDS: materiały dla wychowawców, nauczycieli, katechetów szkół podstawowych i średnich / przełożył Radosław Lewandowski. - Poznań : "W drodze", 1994.-S.31-63.
3. Ciastoń – Przeclawska Elżbieta : HIV i AIDS w kampaniach społecznych w Polsce - doświadczenia i wnioski // Remedium. - 2003, nr 12.-S. 28-29.
4. Duszpasterstwo narkomanów. W: Teologia pastoralna. T. 2. Teologia pastoralna szczegółowa. Red. R. Kamiński. Lublin Alta 2 2002.- S.392-401.
5. Hladik Anna : "HIV- fobia" a realność - zagrożenia przełomu wieków // W:Dewiacyjne aspekty współczesnego świata: przejawy - zapobieganie - terapia / red. Małgorzata Prokosz. - Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2005. - S. 247-254.
6. Wzorce zachowań zdrowotnych w nauce papieskiej Jana Pawła II i Benedykta XVI w świetle orędzi z okazji Światowego Dnia Chorego Cz. II. Orędzia Jana Pawła II z okazji Światowego Dnia Chorego Probl Hig Epidemiol 2011, 92(1).- S. 156-162.

7. Posługa Kościoła wobec narkomanów w świetle dokumentu Papieskiej Rady do spraw Duszpasterstwa „ Zdrowia Kościoła, narkotyki i narkomania. Podręcznik duszpasterski”. „ Roczniki Teologiczne” 54:2007, z. 6.-S. 85-99.
8. Stosunek Kościoła do świata. W: Teologia pastoralna. T. 1. Teologia pastoralna fundamentalna. Red. R. Kamiński. Lublin: Alta 2 2000.-S. 249-292.
9. Strategia Państwa dla Młodzieży na lata 2003 – 2012.
10. www.europa.eu/youth